

УДК 343.2/7

Косаняк С. С., аспірантка кафедри кримінального права та процесу, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів.

ГЕНЕЗА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗЛОВЖИВАННЯ ПОВНОВАЖЕННЯМИ ОСОБАМИ, ЯКІ НАДАЮТЬ ПУБЛІЧНІ ПОСЛУГИ

Анотація. Дана публікація має своєю метою звернути увагу наукової спільноти на генезу відповідальності за зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги. Висвітлено етапи становлення кримінальної відповідальності за означені протиправні дії у чинному Кримінальному кодексі України (далі по тексту — КК України). З'ясовано причини змін та доповнень, які вносилися з 2011 року до статті 365² КК України, а також наслідки новацій. Окреслено наукові погляди окремих дослідників на окремі складові проблеми, що розглядається.

Ключові слова: кримінальне законодавство, публічні послуги, зловживання повноваженнями, кримінальна відповідальність, спеціальна конфіскація.

Kosanyak S.S., post-graduate student of the Department of Criminal Law and Process, Lviv University of Trade and Economics, Lviv.

GENESIS OF LIABILITY FOR ABUSE OF AUTHORITY BY PERSONS PROVIDING PUBLIC SERVICES

Abstract. This publication aims to draw the attention of the scientific community to the genesis of liability for abuse of authority by persons providing public services. The stages of the formation of criminal responsibility for the specified unlawful actions in the current Criminal Code of Ukraine (hereinafter referred to as the Criminal Code of Ukraine) are highlighted. The reasons for the changes and additions introduced from 2011 to Article 365² of the Criminal Code of Ukraine, as well as the consequences of innovations, are found out. The scientific views of individual researchers on certain aspects of the problem under consideration are outlined.

In general, considering the problem of investigating abuse of authority by persons providing public services, it is worth first of all to refer to the substantive law, which establishes criminal liability for such unlawful actions, since it is effectively impossible to prove the guilty or innocent person without revealing the composition of the crime, as well as without qualification of action. For a more in-depth understanding of the issues, an appropriate study of the evolution of criminal responsibility for the alleged unlawful actions in the current Criminal Code of Ukraine.

Key words: criminal law, public services, abuse of powers, criminal liability, special confiscation.

DOI: <https://doi.org/10.36477/2616-7611-2018-07-19>

Постановка проблеми. Розглядаючи загалом проблематику розслідування зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги варто, в першу чергу, звернутися до норми матеріального права, якою встановлено кримінальну відповідальність за такі протиправні дії, адже ефективно проводити розслідування, доказувати вину чи невинуватість особи практично не можливо не з'ясувавши склад злочину, а також без кваліфікації дій. Для більш глибокого розуміння проблематики доречно дослідження еволюції кримінальної відповідальності за означені протиправні дії у чинному КК України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти задекларованої проблеми були предметом дослідження таких науковців, як О. В. Коротюк, Л. І. Приймак, О.С. Перешивко, М. В. Рябенко, А. В. Савченко, Ю. І. Шиндель та інших.

Постановка завдання. Мета статті полягає у науковому дискурсі до витоків становлення кримінальної відповідальності за означені протиправні дії у чинному КК України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кримінальний кодекс України доповнено статтею 365² згідно із Законом України № 3207-VI від 07.04.2011 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення».

В первинному своєму формулюванні норма включала в себе три частини та передбачала відповідальність у вигляді виправних робіт, арешту, обмеження волі з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю, позбавлення волі з конфіскацією майна або без такої за зловживання своїми повноваженнями аудитором, нотаріусом, оцінювачем, іншою особою, яка не є державним службовцем, посадовою особою місцевого самоврядування, але здійснює професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг, у тому числі послуг експерта, арбітражного керуючого, незалежного посередника, члена трудового арбітражу, третейського судді (під час виконання цих функцій), метою отримання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб, якщо це завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам або інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам юридичних осіб (частина перша статті 365² КК України); вчинене стосовно неповнолітньої чи недієздатної особи, особи похилого віку або повторно (частина друга статті 365² КК України); якщо означені в частинах 1 та 2 статті 365² КК України дії спричинили тяжкі наслідки (частина третя статті 365² КК України) [1].

Зміни до аналізованої нами норми КК України вносилися шість разів станом на вересень 2018 року. Так, Законом України № 4025-VI від 15.11.2011 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» абзац другий частини першої, абзац другий частини другої та

абзац другий частини третьої статті 365² КК України викладено в такій редакції: «карається штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років»; «карається штрафом від трьох тисяч до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років»; «караються штрафом від десяти тисяч до двадцяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна або без такої»[2].

Отож ми можемо констатувати станом на листопад 2011 року суттєве обмеження різновидів покарання та загалом послаблення («гуманізацію» — див. Закон) кримінальної відповідальності за зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги.

Вдруге стаття 365² КК України зазнала змін в травні 2014 року, коли відповідно до Закону України № 1261-VII від 13.05.2014 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» абзац другий частини першої було викладено в такій редакції: «карається арештом на строк до шести місяців або обмеженням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років та зі спеціальною конфіскацією»; абзац другий частини другої — «карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років та зі спеціальною конфіскацією»; абзац другий частини третьої — «караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, з конфіскацією майна або без такої та зі спеціальною конфіскацією» [3]. У даному випадку ми можемо простежити суттєве посилення санкцій, так зване «обтяження» кримінальної відповідальності.

Наступним кроком законодавця було доповнення частини першої абзацу першого статті 365² КК України, зокрема: після слова «оцінювачем» словами «уповноваженою особою або службовою особою Фонду гарантування вкладів фізичних осіб» та абзацу другого, який виклали в такій редакції: «карається обмеженням волі на строк до трьох років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до десяти років та зі спеціальною конфіскацією» відповідно до Закону України № 629-VIII від 16.07.2015 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи гарантування вкладів фізичних осіб та виведення неплатоспроможних банків з ринку»[4].

Враховуючи ту обставину, що декілька років серед правників точилися дискусії щодо нагальності та доцільності удосконалення міри покарання у

вигляді конфіскації майна та інституту спеціальної конфіскації, український законодавець визнав не лише існування означеної проблематики, а й вжив певних заходів з метою усунення корупційних ризиків при застосуванні спеціальної конфіскації. Законом України № 770-VIII від 10.11.2015 року «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо вдосконалення інституту спеціальної конфіскації з метою усунення корупційних ризиків при її застосуванні» внесено до Кримінального кодексу України, серед іншого, такі зміни, зокрема: текст статті 96¹ викладено в такій редакції: «1. Спеціальна конфіскація — примусове безоплатне вилучення за рішенням суду у власність держави грошей, цінностей, у тому числі коштів, що знаходяться на банківських рахунках чи на зберіганні у банках або інших фінансових установах, іншого майна, включаючи майно третіх осіб, у випадках, визначених цим Кодексом, за вчинення злочину, передбаченого статтями 146-150¹, 152-156, 190-192, 198, 201, 209-212¹, 222, 233, 255-260, 301-320, 354, 361-365², 368-369² цього Кодексу». Відповідно до означеного в абзаці другому частини першої — третьої статті 365² КК України слова «та зі спеціальною конфіскацією» виключено [5].

Відповідно до законодавчих ініціатив про перейменування і розширення кола органів та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів та для юридичної можливості притягнення новостворених органів та осіб до відповідальності у разі зловживання ними своїми повноваженнями, у червні 2016 року відповідно до Закону України № 1403-VIII від 02.06.2016 року «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» абзац перший частини першої статті 365² КК України після слів «арбітражного керуючого» доповнено словами «приватного виконавця» [6].

На сьогоднішній день стаття 365² у Кримінальному кодексі України викладена із урахуванням доповнень, внесених Законом України № 1666-VIII від 06.10.2016 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державної реєстрації прав на нерухоме майно та захисту прав власності», а саме: в абзаці першому частини першої статті слова «третейського судді (під час виконання цих функцій), з метою отримання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб» замінено словами «третейського судді (під час виконання цих функцій), або державним реєстратором, суб'єктом державної реєстрації прав, державним виконавцем, приватним виконавцем з метою отримання неправомірної вигоди» [7].

Зокрема, чинним кримінальним законодавством передбачено кримінальну відповідальність за зловживання своїми повноваженнями аудитором, нотаріусом, оцінювачем, уповноваженою особою або службовою особою Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, іншою особою, яка не є державним службовцем, посадовою особою місцевого самоврядування, але здійснює професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг, у тому числі послуг експерта, арбітражного керуючого, приватного виконавця, незалежного посередника, члена трудового арбітражу, третейського судді (під час виконання цих функцій), або державним реєстратором, суб'єктом

державної реєстрації прав, державним виконавцем, приватним виконавцем з метою отримання неправомірної вигоди, якщо це завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам або інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам юридичних осіб. Також згідно із частиною другою статті 365² КК України кваліфікуючими ознаками є наступні: вчинення закріпленого у частині першій діяння стосовно неповнолітньої чи недієздатної особи, особи похилого віку або повторно, а згідно із частиною третьою — спричинення тяжких наслідків [8].

Не дивлячись на такі динамічні законодавчі новації стосовно кримінальної відповідальності за зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги, аналізовану нами норму кримінального законодавства не варто вважати бездоганною, про що свідчать наукові дискурси тих дослідників, які працювали над цією проблематикою.

Варто зауважити, що певні аспекти характеристики публічних послуг, діяльності окремих суб'єктів та кримінальної відповідальності осіб, які надають публічні послуги в останні роки були предметом дисертаційних досліджень таких науковців, як Л. І. Приймак «Публічні послуги в діяльності державної податкової служби України: організаційно-правові засади» (спец. 12.00.07., 2013 рік); О. В. Коротюк «Нотаріус як спеціальний суб'єкт злочину» (спец. 12.00.08., 2014 рік); Ю. І. Шиндель «Кримінально-правова характеристика зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги» (спец. 12.00.08., 2014 рік); М. В. Рябенко «Кримінально-правова охорона професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг» (спец. 12.00.08., 2016 рік); О.С. Перешивко «Кримінальна відповідальність за підкуп особи, яка надає публічні послуги» (спец. 12.00.08., 2018 рік) та інших.

Означені дослідники, здійснюючи власний науковий пошук, отримали вагомий його результати, а як наслідок — сформулювали власні підходи до розуміння шуканих ними категорій, дефініції та пропозиції з метою наукового приросту та удосконалення чинного законодавства. Так, Л. І. Приймак, серед іншого, визначила правові й організаційні засади надання дозвільних, реєстраційних, консультаційних та інформаційно-довідкових послуг органами ДПС України. Внесено пропозиції щодо формування публічно-сервісного законодавства України з урахуванням необхідності розбудови публічно-сервісної держави [9].

Слід пригадати прогресивну наукову позицію фахівців, яка частково в подальшому зайняла чільне місце при розробці та внесенні змін і доповнень до окремих норм КК України, з якою перекликається логіка конструкції також статті 365² КК України, суть якої полягає в тому, що визнання нотаріуса службовою особою з точки зору кримінального права є помилковим [10].

Ю. І. Шиндель проаналізувала розвиток відповідної кримінально-правової норми та її співвідношення з положеннями основних міжнародно-правових актів щодо протидії та запобігання корупційним проявам. Нею проаналізовано зарубіжний досвід зі встановлення кримінальної відповідальності за зловживання повноваженнями особами, які надають

публічні послуги. Вартими уваги є результати проведеного нею дослідження об'єктивних та суб'єктивних ознак зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги. Цією дослідницею визначено та запропоновано шляхи вирішення проблем кваліфікації та відмежування розглядуваного складу злочину від суміжних злочинних діянь та інших правопорушень. Нею розроблено й обґрунтовано пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення закону України про кримінальну відповідальність в частині законодавчого визначення аналізованого нами кримінального правопорушення [11].

М.В. Рябенко, проведено власне наукове дослідження в рамках задекларованої тематики щодо кримінально-правової охорони професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, охарактеризовано підстави, умови, приводи, принципи криміналізації правопорушень у сфері професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Проведено ретроспективний аналіз криміналізації цих правопорушень і визначено понятійний апарат дослідження кримінально-правової охорони професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Проаналізовано об'єктивні та суб'єктивні ознаки відповідних злочинів, а також їх кваліфікуючі ознаки [12].

Вельми позитивною рисою даного дисертаційного дослідження є перехресний аналіз декількох норм КК України, зокрема, у даному випадку, не лише правової норми, якою встановлена кримінальна відповідальність за зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги, а й статті 368⁴ — «Підкуп особи, яка надає публічні послуги». Також вартими уваги є напрацювання дисертанта щодо «приблизного переліку осіб, які можуть визнаватися особами, що здійснюють професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг», а також висновки про недоліки законодавчої техніки під час формулювання статей 365² та 368⁴ КК України та розроблені здобувачем пропозиції з удосконалення кримінального законодавства України [12].

О.С. Перешивко у дисертації максимум уваги зосередила на характеристиці складу злочину та умовах настання (не настання) відповідальності за підкуп особи, яка надає публічні послуги. Цією дослідницею запропоновано окремі підходи до розуміння публічних послуг та осіб, які їх надають, шляхів розвитку кримінального законодавства у даному руслі тощо [13].

Висновки. Отже, ми можемо зробити висновок, що зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги із 2011 року є окремим складом злочину, який передбачений КК України. Протягом всього періоду свого існування дана правова норма зазнавала змін і доповнень, які здебільшого стосувалися чи то гуманізації, чи то обтяження покарання за зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги, розширення кола спеціальних суб'єктів, які підлягали та підлягають на сьогоднішній день кримінальній відповідальності за такі протиправні, суспільно-небезпечні, винні та кримінально-карні дії. Однак одностайності серед науковців щодо наповнюючих конструкції цієї статті так і не

досягнуто, що є логічним та виправданим в умовах нестабільного законодавства.

Література:

1. Закон України № 3207-VI від 07.04.2011. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3207-17> (дата звернення: 10.09.2018).
2. Закон України № 4025-VI від 15.11.2011. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4025-17> (дата звернення: 10.09.2018).
3. Закон України № 1261-VII від 13.05.2014. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1261-18#n78> (дата звернення: 10.09.2018).
4. Закон України № 629-VIII від 16.07.2015. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи гарантування вкладів фізичних осіб та виведення неплатоспроможних банків з ринку». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/629-19#n32> (дата звернення: 10.09.2018).
5. Закон України № 770-VIII від 10.11.2015 «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо вдосконалення інституту спеціальної конфіскації з метою усунення корупційних ризиків при її застосуванні» URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/770-19#n37> (дата звернення: 10.09.2018).
6. Закон України № 1403-VIII від 02.06.2016. «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19#n521> (дата звернення: 10.09.2018).
7. Закон України № 1666-VIII від 06.10.2016. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державної реєстрації прав на нерухоме майно та захисту прав власності» URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1666-19#n33> (дата звернення: 10.09.2018).
8. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 10.09.2018).
9. Приймак Л. І. Публічні послуги в діяльності державної податкової служби України: організаційно-правові засади: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Л. І. Приймак; КМ України, Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. — К., 2013. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe (дата звернення: 10.09.2018).

10. Коротюк О. В. Нотаріус як спеціальний суб'єкт злочину: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / О. В. Коротюк; Акад. адвокатури України. — Київ, 2014. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe (дата звернення: 10.09.2018).
11. Шиндель Ю. І. Кримінально-правова характеристика зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Ю. І. Шиндель; Харків. нац. ун-т внутр. справ. — Харків, 2014. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe (дата звернення: 10.09.2018).
12. Рябенко М. В. Кримінально-правова охорона професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / М. В. Рябенко; Ген. прокуратура України, Нац. акад. прокуратури України. — Київ, 2016. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe (дата звернення: 10.09.2018).
13. Перешивко О. С. Кримінальна відповідальність за підкуп особи, яка надає публічні послуги: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Перешивко Ольга Сергіївна; Акад. адвокатури України. — Київ, 2018. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe (дата звернення: 10.09.2018).

References:

1. Law of Ukraine No. 3207-VI of April 7, 2011. "On Amending Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding Liability for Corruption Offenses" URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3207-17> (application date: 10.09.2018).
2. Law of Ukraine No. 4025-VI of 15.11.2011. "On amendments to some legislative acts of Ukraine regarding humanization of liability for offenses in the sphere of economic activity" URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4025-17> (application date: 10.09.2018).
3. Law of Ukraine No. 1261-VII dated May 13, 2014. "On amendments to certain legislative acts of Ukraine in the field of state anti-corruption policy in connection with the implementation of the Action Plan for the liberalization of the European Union visa regime for Ukraine." URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1261-18#n78> (application date: 10.09.2018).
4. Law of Ukraine No. 629-VIII of 16.07.2015. "On Amending Certain Legislative Acts of Ukraine on Improving the System of Guaranteeing Individuals' Deposits and Removing Insolvent Banks from the Market". URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/629-19#n32> (application date: 10.09.2018).
5. Law of Ukraine No. 770-VIII of 10.11.2015 "On Amendments to the Criminal Code of Ukraine for the Improvement of the Special Confiscation Institute with the aim of eliminating corruption risks in its application" URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/770-19#n37> (application date: 10.09.2018).

6. Law of Ukraine No. 1403-VIII dated 02.06.2016. "On bodies and persons engaged in the enforcement of court decisions and decisions of other bodies" URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19#n521> (application date: 10.09.2018).
7. Law of Ukraine No. 1666-VIII dated 06.10.2016. "On Amending Certain Legislative Acts of Ukraine on Improving the State Registration of Rights to Real Estate and Protection of Ownership Rights" URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1666-19#n33> (reference date: 10.09.2018).
8. The Criminal Code of Ukraine dated April 5, 2001. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (application date: 10.09.2018).
9. Priyamak L.I. Public services in the activity of the State Tax Service of Ukraine: organizational and legal principles: author's abstract. dis ... Candidate lawyer Sciences: 12.00.07 / L.I. Prymak; KM of Ukraine, National. Unities of biological resources and natural resources of Ukraine. — K., 2013. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe (application date: 10.09.2018).
10. Korotiuk O. B. Notary as a special subject of a crime: author's abstract. dis ... Candidate lawyer Sciences: 12.00.08 / O. V. Korotiuk; Acad Advocates of Ukraine. — Kyiv, 2014. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe (application date: 10.09.2018).
11. Shindel Yu. I. Criminal law characteristic of abuse of authority by persons providing public services: author's abstract. dis ... Candidate lawyer Sciences: 12.00.08 / Yu I. Shindel; Kharkiv nats united-in affairs — Kharkiv, 2014. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe (application date: 10.09.2018).
12. Ryabenko MV Criminal law protection of professional activities related to the provision of public services: author's abstract. dis ... Candidate lawyer Sciences: 12.00.08 / MV Riabenko; Gene. Prosecutor's Office of Ukraine, National acad. Prosecutor's Office of Ukraine. — Kyiv, 2016. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe (application date: 10.09.2018).
13. Pereshivko O. S. Criminal liability for bribery of the person providing public services: author's abstract. dis ... Candidate lawyer Sciences: 12.00.08 / Pershyvko Olga Sergeevna; Acad Advocates of Ukraine. — Kyiv, 2018. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe (application date: 10.09.2018).